

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2015

FINNISH

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 17 June
09:30 - 12:30**

Ohje: Vastaa kaikkiin kolmeen tehtävään suomeksi. Tehtävässä I on alakohtia, joihin kaikkiin tulee vastata. Viimeisessä tehtävässä III on kaksi vaihtoehtoa, joista valitaan vain toinen. Koko kokeen maksimipistemäärä on 100.

Merkitse vastauspapereihin selvästi jokaisen tehtävän numero ja kirjain.

TEKSTI (liittyy kysymyksiin 1-6)

Äidinkieli muilla mailla

Tuhannet ulkomailla asuvat suomalaiset puhuvat suomea lähinnä soittaessaan vanhemmilleen tai satunnaisten suomalaisten tuttujen kanssa keskustellessaan. Mitä silloin tapahtuu äidinkielelle?

1.-*Välillä säikähdän kauheasti, että kadotan koko kielen. Puhun suomea oikeastaan vain äitini kanssa puhelimesta.* Monet tuntuvat ajattelevan, että äidinkielen hallitseminen on kuin pyörällä ajamisen taito – minkä kerran oppii, sitä ei hevillä kadota. Todellisuudessa kuvitelma kielen säilymisestä pettää helposti. Käyttämättömänä kieli jäykistyy nopeasti, vanhentuu, ruostuu ja alkaa vähitellen jopa unohtua.

2. Tämän saavat usein huomata ulkomailla asuvat suomalaiset, joita oli muuttoliikkeiden tutkimiseen erikoistuneen Siirtolaisinstituutin mukaan vuonna 2010 yhteensä vajaat 800 000. Kielen haparoituminen koskettaa erityisesti niitä ulkosuomalaisia, jotka eivät parisuhteessaan, työssään tai muussa arkielämässään juurikaan käytä suomea. Neljä tällaista ulkosuomalaista ovat Lontoossa asuvat Anna Kiukkonen, Tarja Virtanen, Maija Sirén ja Pirkko Elliott.

3. Mikä oli ensimmäinen muutos, jonka he huomasivat suomen kielessään? –*Ensimmäisen täällä vietetyn vuoden aikana en käyttänyt suomea juurikaan ja huomasin kauhukseni, että ässäni alkoi suhista kummallisesti. Aloin puhua omaa äidinkieltäni aksentilla, neljä vuotta Englannissa asunut Kiukkonen nauraa. Kiukkonen pääsi eroon suhuässästään, mutta sanoo tarvitsevansa muutaman ”totuttelupäivän” aina, kun ympärillä puhuttava kieli vaihtuu suomeksi.*

4. Kymmenen vuotta Suomen ulkopuolella asunut Virtanen muistaa tarkasti hetken, kun hänen unensa muuttivat englanninkielisiksi, ja lähes 20 vuotta Englannissa asunut Sirén ensimmäisen puhelinkeskustelun, jonka aikana hän ei enää hämmästykseseen muistanut, mitä orchestra on suomeksi. – *En, vaikka orkesteri on niin lähellä englanninkielistä sanaa!* hän kummastelee yhä.

Sijamuotoja metsästäessä

5. Uutta kieltä opitellessaan ihminen siirtää helposti äidinkieltänsä ilmaisuja ja rakenteita vieraaseen kieleen. Vieraskielisessä ympäristössä asuessa ilmiö kuitenkin kääntyy pian toisinpäin: suomen kieleen alkaa hiipiä vieraita sanoja, rakenteita ja ilmaisuja.

6. Jo yli 45 vuotta Englannissa asunut Elliott myöntää kääntävänsä lauseita suoraan englannista suomeksi. Tuloksena on kömpelöitä ja joskus hassujakin virkkeitä. Kiukkonen taas kertoo olevansa vähän väliä hukassa oikeiden sijamuotojen kanssa ja huomaa toisinaan käyttävänsä sanoja, joita suomen kielessä ei todellisuudessa ole. – *Toisaalta suomi on siitä hieno kieli, että keksittyjen sanojen käyttäminen usein ihan ok!*

7. Sirén kertoo olevansa välillä kiusallisen tietoinen siitä, kuinka paljon hänen puheessaan vilahtelee anglismeja. *-Kun joskus kymmenen vuotta sitten sanoin, että otan bussin, minulle naureskeltiin, että mitä sinä sillä bussilla meinaat tehdä. Mutta kun viimeksi kävin Helsingissä, kaikki tuntuivat ottavan busseja ja takseja!* Virtanen huomauttaa myös, että hän huomaa yhä järeämpäisesti siirtävänsä tiettyjä suomenkielisiä ilmaisuja englantiin. Hän ei esimerkiksi käytä ilmausta *switch on* vaan *opens the television*.

8. Haastateltavien on kuitenkin vaikea sanoa, millaisia yksittäisiä englanninkielisiä sanoja he ovat omaksuneet suomen kieleensä. *-Huomaan ainakin sen, että että englanniksi opituista asioista on melkein mahdotonta keskustella suomeksi. Olen rahoitusosalalla töissä, ja hallitsen alan termistön ainoastaan englanniksi,* Kiukkonen pohtii. Virtanen ja Sirén komppaavat.

9. Vaikka graduni käsitteli Suomen politiikkaa, joudun käyttämään siitä suomeksi puhuessani englanninkielisiä sanoja, koska en yksinkertaisesti tiedä niille suomenkielisiä vastineita, Englannissa opiskellut Virtanen kuvailee. Sirén koki viimeksi kauhunhetkiä, kun joutui kirjoittamaan Suomen Verohallinnolle. Hänkaipasi tuttua ja turvallista ja kaavaa, jolla oli tottunut kirjoittamaan virallisia kirjeitä Isossa-Britanniassa. *-Hetken mietin, voisinko aloittaa viestin sanoilla "Hyvä verovirasto"*.

10. Kaikki haastateltavat ovat yhtä mieltä siitä, että vaikeinta kielitaidon ylläpitämisessä on jo opitun päivittäminen. Kieli muuttuu niin vikkellään, että vain satunnaisesti Suomessa käyvän on vaikea pysyä mukana. *- Muistan kirikkaasti, kun ensimmäisen kerran joskus 70-luvulla tajusin, että suomi on alkanut vanhentua -Puhuin jollekin tutulle plastiikkapusseista ja hän puuskahti, että ei tuollaista sanaa enää käytä kukaan,* muistelee Elliott.

11. Kun tietokoneet alkoivat yleistyä 90-luvulla, Elliott opiskeli suomenkielistä alan sanastoa "aivan kuin jotain uutta kieltä". Yhteen ääneen naiset ihmettelevät, mitä ihmettä tarkoittavat sanat someja kuka kumma on *Munamies?*

Hyvää yötä kulta – Good night dear

12. Vieraassa kieliympäristössä äidinkielen säilyminen on pitkälti kiinni omasta asenteesta ja aktiivisuudesta. Kaikki haastateltavat ovat päättäneet tehdä töitä äidinkieltensä säilyttämiseksi. *-Elämä täällä on englanniksi, mutta haluan pitää kiinni suomesta jo senkin takia, että voin kommunikoida sukulaisten kanssa suomeksi,* Sirén sanoo.

13. Tyypillistä ulkosuomalaisten suomen kielen säilymiselle on, että viimeistään kolmas sukupolvi ei enää osaa isovanhempiensa kieltä. Näin on käynyt myös Elliottin kohdalla. Lapsista kasvoi täysin kaksikielisiä aikuisia, mutta lapsenlapset alkoivat vierastaa outoa kieltä, jota kuulivat vain silloin tällöin. *- Olisin halunnut lapsenlapsieni osaavan mummon äidinkieltä, sillä suomi on minulle niin, niin tärkeä, hän huokaa.*

14. Kaikilla naisilla on tiettyjä suomen kieleen liittyviä asioita, joista he eivät hevillä luovu. *- Kun aloin seurustella irlantilaisen mieheni kanssa, opetin hänet sanomaan heti hyvää yötä. Minun vain pitää saada kuulla se joka ilta,* Sirén toteaa. Kiukkonen taas on poikaystävänsä ehdottomasti kulta eikä *honeytai darling*. Virtanen huokaa, että hänelle ovat erityisen tärkeitä ne ilmaukset, joita on lähes mahdoton kääntää muille kielille, erityisesti vanhanaikaiset viisaudet kuten esim. *"Joka kuuseen kurkottaa, se katajaan kapsahtaa."* *-Jotenkin ne tuntuvat lähentävän minua juuriini.*

Heini Huuhtinen (lyhennelmä artikkelista Kielikellossa 3/2013)

I Tehtävä

(30/100)

Vastaa kaikkiin kysymyksiin.

1. Selitä omin sanoin seuraavat ilmaisut:

- a. totuttelupäivä 1p
- b. kompata 1p
- c. vikkela 1p
- d. some 1p
- e. Joka kuuseen kurkottaa, se katajaan kapsahtaa 1p

2. Anna joitakin esimerkkejä, mitä tekstin mukaan suomen kielelle tapahtuu englanninkielisessä ympäristössä? 5p

3. Miksi äidinkielen säilyttäminen vieraskielisessä ympäristössä ei välttämättä olekaan niin helppoa kuin ehkä kuvittelemme? Miten tekstin mukaan voi yrittää työskennellä, jotta äidinkieli säilyisi paremmin? Perustele vastauksesi tekstin avulla. 5p

4. Mitkä tekstissä mainitut kokemukset erityisesti tukevat tekstin naisten väitettä äidinkielen säilyttämisen vaikeudesta? 5p

5. ” -- Huomasin kauhukseni, että ässäni alkoi suhista kummallisesti—”, Kiukkonen kuvailee tekstissä. Miksi tämä mahtaa kauhistuttaa Kiukkosta? Perustele vastauksesi tekstin avulla. 5p

6. Kommentoi omasta näkökulmastasi tekstissä esitellyn neljän naisen hauskoja mutta samalla myös pelottavia kokemuksia ulkomailla asumisesta. 5p

II Tehtävä:

(30/100)

Kirjoita suunnilleen 100 sanan mittainen oma kommenttisi tekstin väitteeseen:

”Ilmaukset, joita on lähes mahdoton kääntää muille kielille tuntuvat lähentävän minua juuriini”

III Tehtävä

(40/100)

Kirjoita suunnilleen 300 sanan essee. Valitse aiheeksi toinen näistä:

1. Kielellä luodaan maailmaa.
2. Eniten on sillä, joka tyytyy vähimpään. (*Sokrates*)